

Høringsnotat

Polaravdelingen

Dato: 5. juni 2024

Saksnr: 24/2423

Høringsfrist: 5. september 2024

Om endring av forskrift om kirkegårder i Longyearbyen m.m.

1 Innledning

Justis- og beredskapsdepartementet (JD) foreslår endringer i forskrift 15. februar 2008 nr. 153 om kirkegårder i Longyearbyen og askespredning på Svalbard. Myndigheten ble delegert til departementet ved kgl. res. 15. februar 2008 nr. 153. De materielle endringene går i hovedsak ut på å regulere hvilket organ som har ansvar for anlegg av gravplasser i Longyearbyen. Dagens forskrift regulerer kun driften og vedlikeholdet av eksisterende gravplasser. For øvrig foreslås en oppdatering av forskriften i lys av endringer i gravplassloven og gravplassforskriften som gjelder på fastlandet, samt en språklig oppdatering.

2 Bakgrunn

Longyearbyen kirkegård ble etablert for vel 100 år siden. De fleste gravene er fra perioden 1917–1930. Etter 1990 er det etablert nye urnegraver, den siste er fra 2015. Gravplassloven gjelder ikke på Svalbard, isteden gjelder forskrift om kirkegårder i Longyearbyen og askespredning på Svalbard, hjemlet i Svalbardloven. Forskriften ligger under JD, mens Barne- og familiedepartementet (BFD) har ansvar for gravplasslovgivningen på fastlandet. Forskriften gir rett til urnegrav, kistegrav tillates ikke på Svalbard. Retten gjelder i første rekke for personer som ved dødsfallet var bosatt på Svalbard. På grunn av at kirkegården i Longyearbyen er rasutsatt, har det ikke vært adgang til nye urnegraver der siden 2016. Det er derfor behov for å etablere et område for nye gravplasser, men dagens forskrift sier ikke noe om hvem som har ansvaret for dette. Det er hovedgrunnen til at forskriften må endres. I tillegg endres forskriften for å komme i samsvar med reglene og terminologien på fastlandet. BFD har bidratt inn i arbeidet med dette.

Det kan nevnes at Svalbard kirke i 2020 fikk utredet og kostnadsvurdert et arbeid med prosjektering av ny gravplass i Longyearbyen. Prisestimatet per 20.11.2020 var på 3 millioner kroner. Som følge av at ansvaret først må plasseres og forskriften endres, er prosjektet foreløpig ikke videreført. Det er heller ikke tatt noen beslutning om finansiering av ny gravplass.

3 Vurdering av ansvarsforhold og finansiering mm.

Etter gravplassloven for fastlandet har kommunene ansvar for å utrede utgiftene til anlegg, drift og forvaltning av gravplasser. Forvaltningsansvaret ligger til soknet, som fremmer budsjettforslaget, med mindre statsforvalteren har lagt lokal

gravplassmyndighet til kommunen. I Longyearbyen har Longyearbyen lokalstyre (LL), på vegne av Svalbard kirke, ansvaret for «drift og regelmessig vedlikehold av de kirkegårder som er åpne for nye gravlegginger». Det er naturlig at ansvaret for å etablere nye gravplasser også legges til LL. Det er i tråd med det ansvaret kommunene har på fastlandet.

Utgiftene til etablering av gravplasser må utredes av LL, innenfor den økonomiske rammen eller ved lånefinansiering. For kommunene gjelder en bestemmelse i gravplassloven § 3 tredje ledd, om at kommuner kan ta opp lån for å finansiere investeringer i gravplasser og tilhørende driftsmidler. Det er vist til denne bestemmelsen i kommuneloven § 14-9. En slik adgang har ikke LL. Det foreslås derfor en ny bestemmelse i forskriften etter modell av gravplassloven § 3 tredje ledd.

For de øvrige endringene vises det til særmerknadene nedenfor.

Statsforvalteren i Vestfold og Telemark vil framover med utgangspunkt i sine nasjonale funksjoner etter gravplassloven, veilede om gravplasser i Longyearbyen etter behov.

4 Merknader til endringene

4.1 Gjennomgående endringer

Betegnelsen «kirkegård» erstattes med «gravplass». Dette ble gjort på fastlandet fra 2012 etter forslag i Prop. 81 L (2010 – 2011). Endringer gjøres gjennomgående i forskriftens tittel og §§ 1 til 5 og 8.

4.2 Generelle kommentarer

Det vurderes ikke som hensiktsmessig å regulere anonyme graver på Svalbard. På grunn av kravet om tilknytning vil det normalt være allment kjent hvem som blir gravlagt. Etterlatte kan velge å la være å sette opp navneplate på gravminnet.

Det vurderes som hensiktsmessig å videreføre reglene om gravminner i stein, selv om dette ikke har vært praktisert i større utstrekning. I et livssynsåpent samfunn bør det finnes alternativer til trekors. Ved senere gravlegginger kan etterlatte vurdere å få utformet et livssynsnøytralt gravminne i tre som kan inngå i etablert gravleggingspraksis.

Fordi graver ikke gjenbrukes på Svalbard og blir regnet som kulturminner fra gravleggingen, jf. svalbardmiljøloven § 39 andre ledd, er det ikke relevant med regler om nedlegging av gravplasser på Svalbard.

4.3 Særlige merknader til endringsforslagene

Til § 2

Tilføyelsen i *første ledd* gir rettslig grunnlag for Svalbard kirke til å fastsette vedtekter med nærmere bestemmelser om gravplassene i Longyearbyen. Setningen «Med Svalbard kirke menes soknepresten på Svalbard» er strøket. Svalbard kirke er en institusjon som må ha spillerom til å bestemme egen, intern styringsstruktur.

Oppgaver og myndighet som i § 2 og andre bestemmelser er lagt til Svalbard kirke, utøves av denne som institusjon. Enkelte bestemmelser legger oppgaver knyttet til gravleggingen direkte til soknepresten.

Endringen i *andre ledd* medfører at Longyearbyen lokalstyre får det økonomiske og tekniske ansvaret for å anlegge gravplasser i Longyearbyen. Svalbard kirke har som før, myndighetsoppgavene etter forskriften og Longyearbyen lokalstyre opptrer på vegne av Svalbard kirke. Gravplass på Svalbard kan ikke anlegges uten Svalbard kirkes medvirkning. Ny *andre* setning innebærer en klargjøring av at vedlikeholdsansvaret også omfatter tiden etter siste gravlegging.

Nytt *tredje ledd* gir Longyearbyen lokalstyre låneadgang og høve til å føre eventuelle tilskudd i sitt investeringsregnskap. Dette er samme løsning som for kommuner på fastlandet, jf. kommuneloven § 14-9 og gravplassloven § 3 tredje ledd.

Nytt *fjerde ledd* slår fast det grunnleggende kravet til forvaltningen av gravplasser etter mønster av § 1 i gravplassforskriften som gjelder på fastlandet. Kravet retter seg både mot Svalbard kirke og Longyearbyen lokalstyre.

Nytt *femte ledd* slår fast at taushetspliktreglene i forvaltningsloven vil gjelde for Svalbard kirke og Longyearbyen lokalstyre i deres løsning av oppgaver etter forskriften, jf. § 22 i gravplassloven som gjelder på fastlandet. Longyearbyen lokalstyre er allerede omfattet av forvaltningsloven, jf. Svalbardloven § 32. Forslaget omfatter også oppdragstakere og andre, jf. «enhver».

Til endringen i § 3

Endringene er redaksjonelle. *Første ledd* er strøket, og bestemmelsen har nå bare ett ledd. At kister ikke kan gravlegges i Longyearbyen framgår av nytt *andre* punktum. Bestemmelsen om myndighet til å foreta gravleggingen i § 6 tredje ledd er flyttet til nytt siste punktum i § 3.

Til endringen i § 4

Endringene i *første og andre ledd* er redaksjonelle. Bestemmelsen om festers ansvar for gravminnet i *tredje ledd* er flyttet til § 5. Resten av tredje ledd foreslås opphevet fordi det allerede følger av svalbardmiljøloven at Sysselmasteren har et ansvar for kulturminner, og blant annet kan vedlikeholde og iverksette tiltak for å anskueliggjøre faste fredete kulturminner.

Til endringen i § 5

Endringen i *første til fjerde ledd* er redaksjonelle med unntak av at forbeholdet om at høydebegrensningen i fjerde ledd kan fravikes, er strøket. Bestemmelsen om festers ansvar for gravminnet er flyttet til første ledd fra § 4.

Nytt *femte ledd* klargjør ansvaret eieren av gravminnet har for at det ikke gjør skade. Svalbard kirke får etter forslaget, som gravplassmyndighet, hjemmel til å gi pålegg til eieren om nødvendige tiltak eller selv gjennomføre slike. Endringen er i samsvar med § 26 i gravplassforskriften for fastlandet. Det antas at det vil være gravminner i stein som vil kunne ha skadepotensiale.

Til endringen i § 6

Endringene er redaksjonelle. *Tredje ledd* er flyttet til § 3, slik at bestemmelsen nå har kun to ledd.

Til endringen i § 7

Endringene er redaksjonelle.

Til endringen i § 8

Endringene i *andre ledd* er redaksjonelle.

Endringen i *tredje ledd* opphever en føring som ble opphevet på fastlandet fra 2012, jf. Prop. 81 L (2010-2011). Konsekvensen av forslaget er at det vil bero på kirkelig regelverk om etterlatte kan kreve kirkelig medvirkning ved askespredning på Svalbard.

Til endringen i § 9

Endringene i *første ledd* er redaksjonelle.

Endringen i *andre ledd* er en endring til rett departement. Departementet med forvaltningsansvar for gravplasslovingen på fastlandet er klageinstans. Det er nå Barne- og familiedepartementet.

Til endringen i § 10

Endringen i *andre punktum* er en ren navneendring. Riktig navn er nå Justis- og beredskapsdepartementet.

5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Endringsforslaget medfører at ansvaret for oppføring av nye gravplasser legges til Longyearbyen lokalstyre (LL). Dette finansieres innenfor LLs til enhver tid gjeldende budsjetttramme, jf. det som framgår av andre avsnitt punkt 3. Nytt tredje ledd i § 2 åpner for at LL kan ta opp lån og føre tilskuddet i investeringsregnskapet mv. slik som kommunene på fastlandet.